

פרופסור הנס קרייטלר, פסיכולוג העוסק גם בפסיכולוגיה פוליטית,

על ג'ורג' אורוול ונבואת החורבן שלו לשנת 1984: אידיאלוגיות חסרות היגיון

יכולות להשלט על העולם, אבל בישראל לא צריך לפחד, יש תמיד

צדיק אחד

בסדרים

1984 – שנה מפחידה. כבר נשפכו בנושא זה טונות של דיו. כבר כתבו, אמרו, צילמו וסיפרו ש-1984 היא שנה מפחידה. בכינוס העיתונים, שהתקיים לפני שבועות אחדים בירושלים, נטו הכל לקבל את נבואתו של הנביא הישן "אדגר קייסי, שנקרא כך משום שחזה נבואותיו בהשפעת היפנוזה.

קייסי טען כי עד שנת 2000 יסטה כדור הארץ מצירו וכי הדבר יתבטא ברעידות אדמה ובמלחמות בעולם.

אולם אין ספק כי האיש המצוטט ביותר בעולם בעניין 1984 הוא הסופר הבריטי אריק בלייר, הנודע בכינויו ג'ורג' אורוול. יורשיו בוודאי גורפים הון-עתק, אך ורק מהשבועות הראשונים של 1984, שבהם צוטט אורוול פעמים אין ספור.

ג'ורג' אורוול נולד ב-1903 בהודו. הוא אחד מן האינטלקטואלים הבריטים שהתאכזבו מן הקומוניזם. כתב מאמרים ומסות בשבועון האנגלי ניו סטייטסמן והשתתף, כמו הסופר האמריקאי ארנסט

המינגווי, כמתנדב במלחמת-האזרחים בספרד. 1984 אינו ספרו היחיד של אורוול. הוא כתב ספרים וסיפורים נודעים נוספים, כמו "חיות החיות", "הריגת פיל" וספר בשם "מסות וביקורת", שבו קובץ מיבחר מאמריו. אך היה זה "1984" שהפך אותו לסופר המדובר ביותר בעולם. לפחות באחרונה. אורוול כתב את סיפורו בשנת 1949, שנה אחת לפני שהחזיר את נישמתו לבוראו. ברומן נבואי זה שתורגם למרבית השפות בעולם ושיצא לאור במיליוני עותקים, הוא רואה את העולם העתידי בצורה קשה. עולמו של אורוול שרוי במלחמה בין-גושית מתמדת ונשלט על-ידי האח הגדול, שהוא עריץ אבסולוטי. עולם עתידי זה אינו מאפשר חיים פריטים ואין בו כל מקום לאישיות עצמאית ולמרט.

ומכאן יותר מרשימה מהניבוי החיובי. הרבה יותר קל לכתוב ביקורת שלילית מאשר ביקורת חיובית וזה תופש גם לגבי ניבויים. הרואה את השיגאות הנוראית שיביאו לקטטרופה הסופית, מוכיח עליונות. אין זה אומר כי קסטלר לא צדק כאשר טען כי שנת 1945, השנה שבה הוטלה הפצצה האטומית על הירושימה, היתה אולי התאריך החשוב ביותר בהתפתחות האדם. וזאת משום שבפעם הראשונה ניתנה לאדם אפשרות להרוס לא רק בני-אדם, אלא את כל החיים בפלנטה.

פרופסור קרייטלר מבקש לסתור גם את תורתו וגם את נבואתו של אורוול. להנחתו, לא יכול להתקיים מצב שבו האנושות כולה, ללא יוצא מהכלל, תסכים לחיות תחת פיקוחו של האח הגדול, הדיקטטור האחד והיחיד, ותנוע על ידו.

תמיד, אומר פרופסור קרייטלר, יימצא צדיק אחד בסדרים, שלא יקבל עליו את הדין, והוא שוכח את הגאולה. המור, אם לא האבסורד, הוא שאורוול הזהיר מסכנה הטמונה באידיאלוגיות שהוא עצמו האמין בהן, אבל לא ראה בעצמו שהן במוכרמה מוטעות. מכאן שהסכנה אינה כל כך איומה. אורוול היה סוציאליסט, ובתור שכזה האמין בגישה המרכסיסטית, שלפיה האדם בהתנהגותו הוא תוצאה של התנאים החברתיים-כלכליים פוליטיים. עם שינוי התנאים החיצוניים האלה, האמין אורוול, אפשר לשנות את האדם.

והו, כמוכן, אידיאלוגיה שלא הוכיחה את עצמה ולא היה לה בסיס פסיכולוגי והמצאיות מוכיחה לנו כי היא אינה פועלת. הרי ברוסיה הסובייטית שוננו התנאים ונצורו תנאים חדשים ליצירת אדם סובייטי חדש ולא נוצר אדם כזה. בשאומרים לסרופסור קרייטלר, כי אדם חדש אינו יכול להיווצר בדור הראשון או אפילו השני, הוא אומר: כינתיים קיימים שלושה דורות ברוסיה הסובייטית, שנולדו לעולם חדש. עוכרה שזה לא עוכר. הרי יש שם יהודים, שנולדו ללא מסורת יהודית, ללא הכרה יהודית וכעת הם מסתכנים בהליכה למתנהדריכו מפני שאסרו את חרותם הרוחנית ואסרו עליהם ללמוד עברית. כל הנבואות לגבי אדם חדש עלו בתווה.

האם יתכן כי השיטה לא פעלה ברופיה הסובייטית מכיוון ששם לא הופעלו השיטות המתאימות באמת? אורוול הלך צעד קדימה והגשים בסיפורו רעיון שהסובייטים החזיקו בו, אך לא הגשימו אותו וזהו, בעצם, האידיאלוגיה השניה, שצמחה דווקא בארצות-הברית. אידיאלוגיה זו מהווה את היסוד של השיטה הפסיכולוגית הנקראת ביהיוריום – או, בתרגום חופשי, תורת ההתנהגות. תורה זו אומרת שהתנהגות האדם היא תוצאה של למידה באמצעות פרס ועונש. היא טוענת כי התנהגויות שקיבלו חיזוק, עקב פרס, התרבו, בעוד שהתנהגויות שקיבלו בגללם עונש נעלמו.

לכל דבר יש מחיר, ומחיר העצמאות היהודית הוא הבאלאגאן הישראלי!

פרופסור הנס קרייטלר, מומחה לפסיכולוגיה פוליטית, מבקש לחלוק על נבואתו של אורוול. בתחילה מתייחס הפרופסור קרייטלר לתופעה של ההיסטוריה ההמונית ושל הפחד הנורא מפני 1984, שרבים מאמינים כי בה יבוא קץ העולם.

מדוע ימריבים האנשים לעסוק בנושא השואה העולמית ולפעמים נרמה כי נהנים לפחד ממנה?

זאת נטייה ילדותית. גם ילדים נהנים מאוד מסיפורי הפחדה. סיפורי הילדים האנגליים והגרמניים מלאה בסיפורי הפחדה. המלחין הנודע שומן כתב קטעים לפסנתר, הנקראים סצינות מתחר-הילדים, כשאחד הקטעים נקרא במפורש הפחדה.

מכיוון שאחרי שאנחנו פוחדים, מאוד נעים להתגבר ולחוש שהכל בסדר.

בנושא של הפחדה מפני שזאה וסוף-עולם קיים גם מוטיב אחר: חלק מאותם מוהיריים גדולים מפני הקטטרופה הסופית נהנים מהעוכרה כי לעומת מה שמצפה לרוד הבא – להם, בעצם, היו חיים די טובים וזהו, מבחינתם, הגאון עצומה. ואסור לשכוח כי אם מנכאים קטטרופה עתידינית, ההווה הקיים מקבל ערך נוסף.

ועוד: ממחקר שערכנו על מבקרים גילית, כי הביקורת השלילית היא, בהכרח, יותר ררמאית

פסיכולוג קרייטלר כלל וכלל לא פסימי

למשל: בניסיון שנערך הוכנס עכבר למבוך. בשני קצוות המבוך הונח מצד אחד אוכל, מצד שני הלם חשמלי. אם העכבר טעה והלך במסלול הלא-נכון קיבל הלם חשמלי. ובהחלט, חלק מהעכברים לא חזרו למקום, שבו קיבלו הלם חשמלי, ומצאו את דרכם אל האוכל מבלי לטעות. זוהי תורתו של האח הגדול של אורוול. התורה שבה השתמש בעולם החדש.

אבל, למרבית הפלא, התברר כי אפילו ברמת עכברים השיטה לא פעלה על כל העכברים. יש צורות אחרות של למידה. אותם עכברים שחזרו עלימנת לקבל את ההלם החשמלי נחשבו על-ידי הביהיוריסטים כסוטים חולי-נפש, אך הם חזרו לחשמל ונגעו בו עוד פעם ועוד פעם וההלם לא הרתיעם וזאת משום שקיים כוח יותר יסורי והוא

מחבר אורוול

אין מקום לאישיות עצמאית

הרצון לדעת ולהבין ואפילו אצל עכברים לא הצליחו למגרו.

היום הוכח מעל לכל ספק, על-ידי חוקרים כמו לורנס וטימברגן שיש צורות אחרות של למידה. למשל: למידה עקב סקרנות והסתכלות. נתנו לקופים אפשרות לבחור בין מזון האהוב עליהם, כמו בנגות וענבים, ובין התבוננות על פסיכולוגים שעברו בחדר סמוך לחלון. קופים העדיפו להסתכל בפסיכולוגים. זה נתון משנה-תוקף למה שפבלוב גילה: שהסקרנות היא דבר יסורי בחיים. ואם נחזור לתסריט של אורוול, שחשב כי כאמצעות המרכסיזם והקומוניזם, משמע הדיקטטורה ושיטת הפרס והעונש הביהיוריסטית, אפשר להגיע לבקרה מושלמת על האדם, הרי שחזות ומחקרים אלה באים להוכיח ששילטון כזה אף פעם לא יכול להיות מחלט. בסרט הגלואויזה הבריטי, שהוצג בטלוויזיה לפני הדיון על שנת 1984,

קיים כוח יסודי, הרצון לדעת ולהבין, ואפילו אצל עכברים לא הצליחו למגרו אותם!

שוחח וולטר קרונקרייט עם איש, האנציקלופדיה בריטניקה. האיש אמר שיותר זול ויותר יעיל לא להדפיס את הבריטניקה במהדורות חדשות, אלא להכניס את כל התוכן לזיכרון של המחשב וכל אחד יוכל להתקשר עם המחשב ולראות על המסך שלנו את

על שער שבועון החדשות האמריקאי טיים, לקראת ראש השנה 1984.